

Innoveren loont

Het midden- en kleinbedrijf gaf in 1996 ruim 8 miljard gulden uit aan technologische innovaties. De chemische industrie en de elektrotechnische industrie zijn binnen het midden- en kleinbedrijf de meest innovatieve branches. Daar is het aandeel innoverende bedrijven het grootst. De groothandel en de milieudienstverlening deden evenwel de hoogste innovatie-uitgaven.

Het midden- en kleinbedrijf (MKB) wordt wel gezien als de motor van economische groei. Het MKB vormt bovendien de doelgroep van regionale beleidsmakers. Zij hechten aan cijfers over innovatie-activiteiten, omdat ze veronderstellen dat met name bedrijven die technologische vernieuwingen doorvoeren de concurrentiekracht in de provincie versterken.

Dienstensector innovatief

In het midden- en kleinbedrijf is de rol van de dienstensector bij innovaties groot. Zo zijn de diensten verantwoordelijk voor 56 procent van de totale innovatie-uitgaven en voor 41 procent van de uitgaven aan eigen onderzoek. De groothandel en de milieudienstverlening doen de hoogste innovatie-uitgaven: samen 2,2 miljard gulden en 27 procent van de totale innovatie-uitgaven van het MKB.

Vooraf de hoge uitgaven van de milieudienstverlening zijn opmerkelijk, gezien het geringe aantal bedrijven in deze branche. De uitgaven aan eigen onderzoek zijn het hoogst in de machine-industrie en (alweer) de groothandel. Samen zijn ze goed voor meer dan 29 procent. De uitgaven van de groothandel weerspiegelen de grootte van deze bedrijfstak: zo'n vijftien procent van alle MKB-bedrijven valt hieronder. Daar staat tegenover dat andere zeer grote bedrijfstakken als de detailhandel en de bouw slechts een gering aandeel in de innovatie-uitgaven hebben.

Innovatiegraad

Of een bedrijfstak erg actief is op het gebied van innovaties kan worden afgemeten aan de innovatiegraad. Dit is het percentage bedrijven dat zich met technologische vernieuwing bezighoudt.

De bedrijfstakken met de hoogste innovatiegraad in het MKB zijn de chemische industrie, de elektrotechnische industrie en de rubber- en kunststofindustrie. Gemiddeld is de innovatiegraad in alle MKB-bedrijven 35 procent.

In het algemeen liggen de innovatiegraden in de industrie hoger dan in de dienstensector. In 1996 was de gemiddelde innovatiegraad in de industrie 58 procent, in de dienstensector was dit 32 procent. De enige bedrijfstakken uit de dienstensector die zich met de industriële bedrijfstakken kunnen meten zijn de computerservicebureaus en architecten- en ingenieursbureaus. Deze hebben dan ook een meer technisch karakter dan andere dienstverlenende bedrijven. Met 19 procent ligt de innovatiegraad het laagst bij de bouwnijverheid.

Innovatie-enquête

Het midden- en kleinbedrijf omvat de bedrijven met 10 tot 200 werknemers. De bedrijven worden op basis van een aantal vragen ingedeeld in wel of niet innovatief. Innovatief wil hier zeggen dat ze zich bezighouden met technologische vernieuwing. Dit hoeft overigens niet een nieuw of een vernieuwd product op te leveren: een technologische vernieuwing kan ook een wezenlijke verbetering zijn van de interne bedrijfsprocessen. Bij banken kan dit bijvoorbeeld het geval zijn bij de aanschaf van nieuwe, specialistische programmatuur. Veel producten uit de dienstensector zijn niet tastbaar. Om die reden zijn voor bedrijven uit deze sector geen omzetaandelen van nieuwe of verbeterde producten berekend.

Nieuw voor de markt

Het belang dat bedrijven hebben bij het verrichten van innovaties kan worden afgeleid uit het omzetaandeel dat zij halen uit nieuwe producten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen producten die nieuw zijn voor de producent en producten die echt nieuw zijn voor de markt. Bedrijven die geen nieuwe producten op de markt brengen, blijven bij de berekening van het omzetaandeel buiten beschouwing.

De machine-industrie en de elektrotechnische industrie halen met deze nieuwe producten de hoogste omzetaandelen (36 procent). Hoog is dit aandeel ook in de agrarische sector, bij de mijnbouw en de nutsbedrijven. Deze bedrijfstakken bereiken dit resultaat met relatief lage innovatie-uitgaven. Gemiddeld ligt het omzetaandeel van nieuwe producten op 29 procent.

De omzetaandelen van producten die nieuw zijn voor de markt liggen het hoogst bij uitgeverijen en drukkerijen (17 procent). Net iets lager ligt dit omzetaandeel in de transportmiddelenindustrie en in de voedings- en genotmiddelenindustrie. Het gemiddelde omzetaandeel van producten die nieuw zijn voor de markt bedraagt 14 procent.

Het verband tussen de innovatie-uitgaven en innovatiegraad en de omzetaandelen van nieuwe producten is overigens zwak. Zo ligt het omzetaandeel uit producten die nieuw zijn voor de markt in de bouw, de branche met de laagste innovatiegraad, hoger dan in de chemie. Dit komt doordat in de bouw weinig bedrijven innoveren, maar de bedrijven die dit wel doen, weten hieruit een behoorlijke omzet te halen.

Vernieuwers en traditionelen

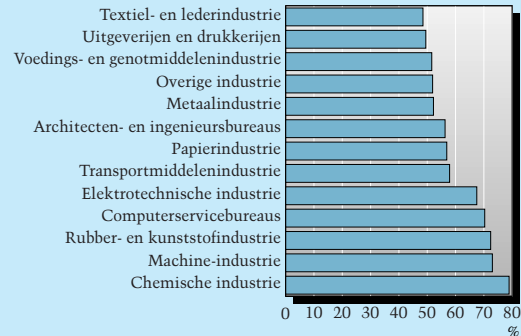
De voorsprong van innoverende bedrijven, de *vernieuwers*, ten opzichte van niet-innoverende bedrijven, de *traditionelen*, kan worden afgemeten aan de groeiverschillen in omzet en werkgelegenheid. Gemiddeld bereikten de vernieuwers in het MKB over de periode 1994–1996 een omzetgroei van 11,1 procent, de traditionelen behaalden een omzetgroei van 7,4 procent. Hieruit blijkt dat innoveren loont.

Maar regel is dat niet. In een aantal bedrijfstakken groeiden de vernieuwers juist trager dan de traditionelen. Dit verschijnsel treedt met name op in hooginnovatieve bedrijfstakken als de papierindustrie en de softwarebranche. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat innoverende bedrijven binnen sterk innovatieve branches in feite niet zo bijzonder zijn. Innovativiteit levert hier weinig onderscheidend vermogen. Voor de computerservicebureaus zou daarbij nog kunnen gelden dat het om een momentopname gaat, waarbij (nog) sprake was van enorme groeimogelijkheden voor een min of meer standaard dienstverlening.

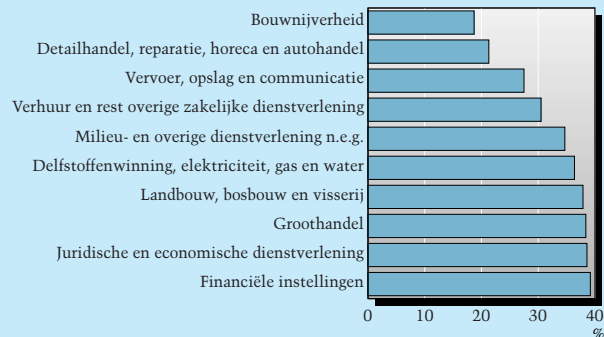
In werkgelegenheidsgroei verschillen de innoverende en de niet-innoverende bedrijven niet zoveel van elkaar, al hebben de vernieuwers ook hier een voorsprong met een werkgelegenheidsgroei van 6,5 procent tegen 4,8 procent groei voor de traditionelen. Hierbij dient te worden opgemerkt dat het besparen op

Innovatiegraad, 1996

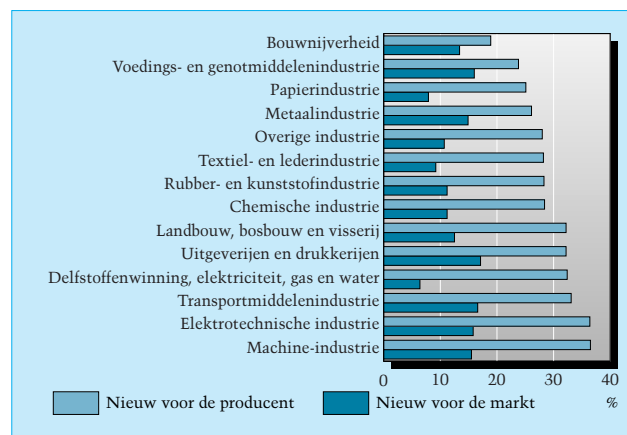
hoog-innovatieve bedrijfstakken

laag-innovatieve bedrijfstakken

Omzetaandelen van nieuwe producten naar bedrijfstak, 1996

arbeid een van de mogelijke innovatiedoelen is. Er is ook een aantal bedrijfstakken waarin de vernieuwers trager groeien dan de traditionelen, zoals (alweer) de computerservicebureaus. ◀

Hans Langenberg en Roel Plant

Dit artikel is gebaseerd op *Innovatie & provincie 1999. Regionale innovatieprofielen van het MKB in Nederland*. Centraal Bureau voor de Statistiek. (Voorburg/Heerlen 1999).